

Adres redactie en
administratie:
Bureau Hoofdraadsman,
Coornherthuis,
Hoofdstr. 84, Driebergen
Telefoon 03438-2878
Redacteur H. Lips,
Hoofdraadsman

MAANDBLAD VAN DE HUMANISTISCHE GEESTELIJKE VERZORGING VOOR MILITAIREN. Nr. 3 MAART 1973 - 12e JAARGANG

Abonnementsprijs f 6,— per jaar, te storten op postgirorekening 480414 t.n.v. Hoofdraadsman Humanistische Geestelijke Verzorging te Driebergen. Militairen ontvangen het blad op aanvraag zonder betaling.

ARD SCHENK KAMPIOEN, KAMPIOEN, KAMPIOEN!

blz. 12 en 13

Vaste medewerkers:

Jan Haasbroek
Wim Jesse
Peter J. Morée
Rien Robijns
Bert Vuijsje
Dick Zaal

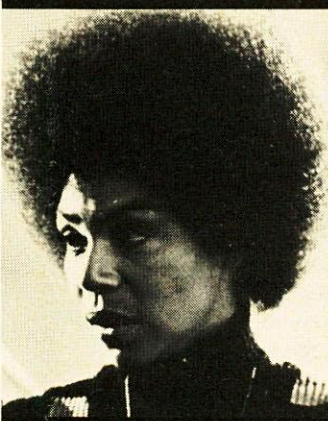

JEF GEERAERTS : DE GOEDE MOORDENAAR

blz. 3

WARE LIEFDE IN THE NEW CENTURIONS

blz. 8

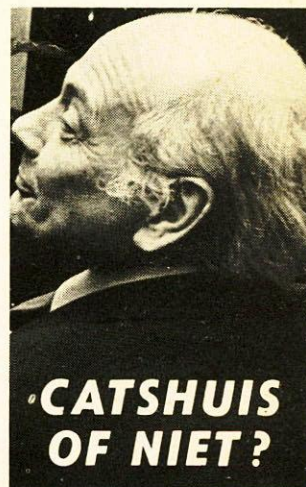

SHEILA FRAZIER (GEORGIA IN SUPER FLY) INTELLIGENT EN SEXY

blz. 9

PROF. DR. W. H. C. TENHAEFF SLAAT TERUG!

blz. 4 en 5

CATSHUIS OF NIET?

blz. 10 en 11

Archie Shepp: Het dilemma
van de Jazz-avant-garde
blz. 16

Vraag

Volgens de Drentsche en Asser Courant van 17 februari heeft de bevelhebber van de landstrijdkrachten, de luitenant-generaal G. IJsselstein, de majoor G. Miog, in een onderhoud n.a.v. de deze door de generaal-majoor L. A. D. Kranenburg opgelegde straf, de vraag gesteld:

„Als u het met de gang van zaken niet eens bent, waarom gaat U er dan niet uit?”

Het antwoord van de majoor Miog zou, volgens dezelfde krant, zijn geweest:

„Als nu het omgekeerde het geval was, generaal, wat zou er dan gebeuren? Gaat u er dan uit?”

Ik vind het nuttig, als tegenwicht tegen de toch al behoudende top, dat er een aantal mensen wat „progressief” van zijn standpunt blijkt geeft”.

Wij weten niet of het gesprek tussen de generaal IJsselstein en de majoor Miog met deze zinnen juist is weergegeven. We zijn er niet bij geweest. Maar het doet er ook niet zoveel toe want de hier de generaal in de mond gelegde vraag komt men meermalen in de strijdkrachten tegen: „Waarom gaan die kerels die zoveel kritiek hebben er dan niet uit?”

We zouden er enige opmerkingen over willen maken zonder bovengenoemd krantebericht er verder bij te betrekken.

Er zijn de laatste tijd enkele rapporten verschenen die o.a. de discussie en de vrijheid

van meningsuiting in de strijdkrachten tot onderwerp hebben. We denken aan het rapport van Mr. A. C. A. Dake over de voorlichting bij defensie (een rapport dat, zover ons bekend, nog niet is vrijgegeven) en het interim-rapport van de Stuurgroep Maatschappelijke Invloeden in de Krijgsmacht (Stumik) dat niet alleen is vrijgegeven maar waar bovendien een nadrukkelijke uitnodiging tot het leveren van kritiek is bijgevoegd.

Bij een persconferentie n.a.v. zijn rapport heeft Mr. Dake de opmerking gemaakt dat hij persoonlijk geen bezwaar zou hebben tegen politieke vergaderingen in legerplaatsen enz. mits deze gehouden worden buiten de diensturen. In het rapport van de Stumik worden enkele behartenswaardige opmerkingen gemaakt: blz. 27: „Dit betekent niet dat ook binnen de krijgsmacht een discussie — zelfs over fundamentele kwesties — zou moeten worden uitgesloten. Integendeel, het ontbreekt te zeer aan een open gedachtenwisseling over zaken die de krijgsmacht, ook in haar politieke aspecten, betreffen. Maar een dergelijke discussie dient slechts de bewustmaking van de militair, de communicatie met zijn chefs en collega's en de informatie van de geïnteresseerde politieke gemeenschap; zij behoort niet te dienen als politiek pressiemiddel”;

blz. 32: „Het wil de stuurgroep voorkomen dat het legitimiteitsprobleem wellicht het kernprobleem is van alle vraagstukken van maatschappelijke invloeden in de krijgsmacht.

In de krijgsmacht is het tot nog toe geen gebruik discussie over deze onderwerpen aan te moedigen. Het is echter de vraag of men deze discussie nog langer uit de weg kan gaan”. Het is ons natuurlijk duidelijk dat men een dergelijk rapport onrecht aandoet met een paar willekeurige citaten en bovendien heeft de minister zijn mening over het rapport nog niet te kennen gegeven.

Toch duidt alleen reeds het, op verzoek van de minister, verschijnen van zulke rapporten een richting aan.

De richting van het onderkennen van fundamentele vraagstukken en de bereidheid om daarover openhartig te praten.

Maar dan zullen we elkaar andere vragen moeten stellen dan in het begin van dit artikel aangegeven.

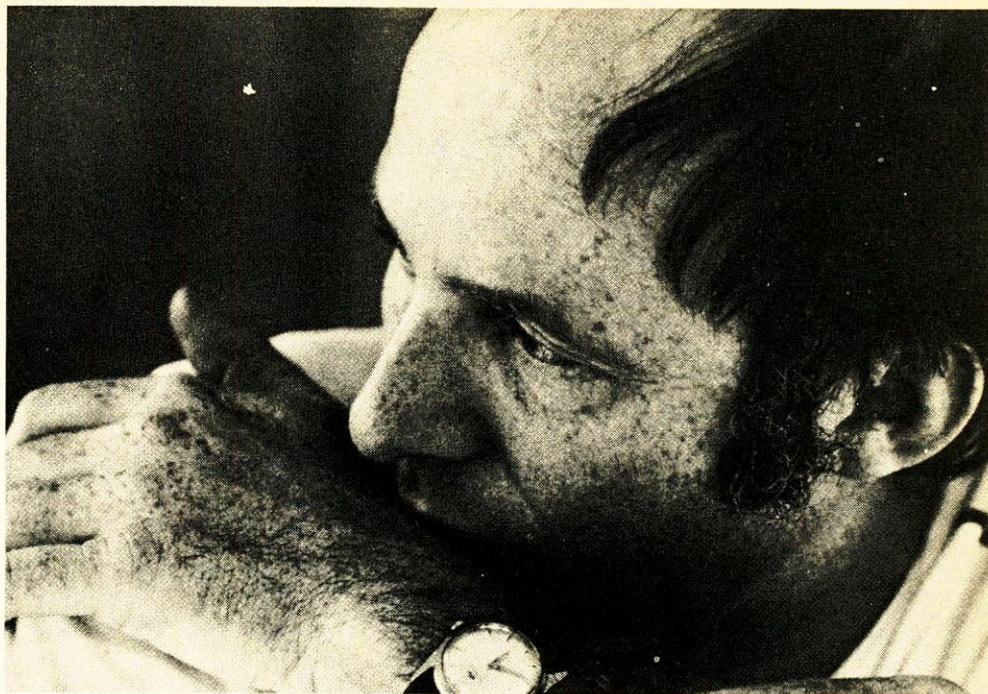
Vragen die trouwens o.a. in het Stumik-rapport ook worden gesteld.

Tenslotte nog één opmerking!

De vraag: „Waarom ga je er niet uit?” kan men dan nog stellen aan een vrijwillig dienend officier die het met de gang van zaken niet eens is. Maar hoe stelt men zich dat voor bij dienstplichtigen? Wat moeten zij doen als ze het met de gang van zaken niet eens zijn?

Red.

Het ont- slag, uiteindelijk

Na een te alcoholische avond kotsend boven de WC hangen, laat zich moeilijk vertellen. In z'n algemeenheid is het gebeuren net iets te eigen. Vandaar ook beter het zwijgen er maar toe doen. Waarom weet ik niet, maar hieraan moest ik denken toen ik Gangreen 2, De Goede Moordenaar van Jef Geeraerts had gelezen. Of het dat alleen was waaraan ik dacht, is mij niet geheel helder. Maar, voorzichtig uitgedrukt: Het lijkt mij stug. Daarvoor was het na lezing te stil en te benauwd. Stond er te duidelijk zweet in mijn handen en suisde het te nadrukkelijk in mijn oren. Dit schrijvend, weet ik weer, dat ik ook dacht, dit boek moet op de traditionele manier bij eindexamens aan de orde gesteld worden. Anno 1973 vast nog wel mogelijk. En ik herinner mij de vragen die leraar en gekommitteerde zouden kunnen en **moeten** stellen. Zoals bijvoorbeeld: Waar speelt het verhaal, wat is de naam van de kommandant van dat en dat peloton, welke drank wordt er bij die en die gelegenheid

gedronken, waar brengt de echtgenote van de hoofdpersoon haar hoeveelte kind (jongen of meisje?) ter wereld, de hoofdpersoon heeft een vriendin, wat is haar naam en is er sprake van een happy-end, etc.? Eventuele andere vragen: Wat bezielt de hoofdpersoon, waarom heeft hij die vriendin, en wat bedoelt de schrijver = hoofdpersoon met dit boek? Laatste vragen zijn nare vragen en het is dan ook niet uitgesloten dat i.v.m. het gebrek aan tijd deze niet gesteld zullen worden. Of dat slechts voor eind-examens geldt? Ik betwijfel het, wanneer ik mij realiseer dat het mij tot nu toe nog niet gelukt is iets van de essentie van — Gangreen 2 — op te tekenen. Op de manier zoals tot nu toe, beschrijvend en omschrijvend (staat in dit geval voor: om de kern heendraaien) verder gaan, zal vermoedelijk, na hoeveel regels ook, niets opleveren. Gelijk dus bijna aan die eindexamenbenadering. Daarom, en hopelijk komt dat toch over, na lezing van — Gangreen 2 — was er een

gevoel van dermate gore misselijkheid, dat het mijn hardop prevelen van „ik ben geslagen, ik schaam mij rot”, niet alleen lijflijk weg-drukte. Minder ingewikkeld: — Gangreen 2 — is een boek om van te kotsen, nachtmerries van te krijgen en in het vervolg elk dienstbevel te weigeren. Dit laatste zal wel overdreven zijn, want het verhaal speelt toch in Kongo, en dat de Belgen toendertijd zo beestachtig te keer zijn gegaan is niet onze zaak. Ook niet wanneer Geeraerts de bestialiteit arceert door soortgelijk optreden te vermelden uit 2e Wereldoorlog, S.S. bezig in de buurt van Limoges, en de Amerikanen druk doende in My Lai.

Akkoord in zijn te nauwkeurige lokalisering waarschijnlijk toch te afleidend, vandaar al met al beter het te houden op waartoe men als mens in staat is. En dat is wel wat.

De eerste regel van dit stukje had moeten luiden: „— Gangreen 2, De Goede Moordenaar — is het relaas van: vreten, zuipen, roken, naaien, liefhebben, vechten, doden en moorden. Dit te illustreren aan bijvoorbeeld de wijze waarop de zo belangrijke Chinees op een gegeven moment „gehakt” wordt, of hoe de mannen van Geeraerts onder invloed van hennep niets menselijks meer bezitten en Geeraerts zelf, net als in Gangreen I, niet meer bij zijn echtgenote

kan zijn vanwege de alles omvattende relatie met, in dit boek, de vrouw My, of hoe dicht erotiek/seks en geweld/dood bij elkaar liggen, dergelijke illustraties: Neen.

Het boek is er, ondanks de afschuw die het oproept, te meeslepend voor om het op zo'n manier uit z'n verband te rukken.

De auteur verlaat uiteindelijk de dienst, wegens „een bewustzijnsproces, hoofdzakelijk gegroeid tijdens het schrijven van mijn roman Gangreen 2 (De Goede Moordenaar), heb ik de eer u mijn ontslag uit het reserve-kader van het Belgische leger te verzoeken” (...) (...) „De decoraties die ik heb zal ik niet meer dragen en ik zie ook af van hogere graden in de Ordes, die mij normaal te beurt zouden vallen na verloop van jaren. Hoofdzak is dat ik het dragen van een graad in een leger niet meer overeen kan brengen met mijn schrijverschap (...)”. De encyclopedie geeft voor gangreen: gangraina, rottend gezwel, plaatselijk of uitgebreid weefselversterf dat door een invasie van rotingsbacteriën tot rotting is overgegaan, hetgeen meest met een walgelijke stank gepaard gaat.

Dick Zaal

Gangreen 2, De Goede Moordenaar, uitgave van Paris-Manteau

Prof. Dr. W. H. C. Tenhaeff

Zoals de lezers zich zullen herinneren was het November-nummer van vorig jaar van ons blad geheel gewijd aan het onderwerp parapsychologie. De artikelen daarvoor werden geschreven door Prof. Dr. W. H. C. Tenhaeff, van wiens hand verschillende boeken over genoemd onderwerp zijn verschenen en wiens werk in en buiten ons land algemene bekendheid geniet.

Het onderwerp was gekozen op verzoek van vele militairen die in de gespreksgroepen van de humanistische geestelijke verzorging deelnemen.

Het was dus voor ons geen verrassing dat het nummer met grote belangstelling werd ontvangen en ook buiten onze deelnemers gretig werd afgenomen. In het voorwoord van het nummer hebben wij er onze blijdschap over uitgesproken dat een man als Tenhaeff bereid kon worden gevonden aan deze uitgave zijn medewerking te verlenen.

We waren dan ook ronduit verbluft toen we in het December-nummer van „Rekenschap” (een drie-maandelijke uitgave van het Humanistisch Verbond) bijgaande kritiek van de hand van de heer P. Spigt, redakteur van Rekenschap, aantroffen.

Het gaat ons daarbij niet om het feit dat er kritiek op een nummer van Ego wordt geleverd maar op de wijze waarop. Wie het artikelje van Spigt leest komt al gauw tot de konklusie dat er met geen woord wordt ingegaan op de artikelen die Tenhaeff voor ons heeft geschreven maar dat het alleen een aantal beschuldigingen aan het adres van Tenhaeff bevat.

Wij willen hier met nadruk stellen dat wij dat in het algemeen maar voor een humanistisch blad in het bijzonder een kwalijke zaak vinden.

Het wordt zelfs potsierlijk als Spigt dan letterlijk meedeelt: „Om alles wat Tenhaeff in dit Egonummer vertelt en beweert van commentaar te voorzien en

recht te zetten is een boek van 270 bladzijden nodig.” Dat betekent dat Spigt voor iedere bladzijde die Tenhaeff heeft geschreven er tien nodig heeft om het weer recht te zetten. De konklusie lijkt dan gerechtvaardigd dat dat rechtzetten toch blijkbaar niet zo'n eenvoudige zaak is.

Maar erger is dat Spigt met deze mededeling volstaat en verder slechts, voor de lezer onkontroleerbare, beschuldigingen aan het adres van Tenhaeff spuit.

We hebben de heer Spigt dan ook met nadruk gevraagd in Ego nu eens een werkelijke kritiek op één of meer artikelen van Tenhaeff uit het November-nummer te leveren.

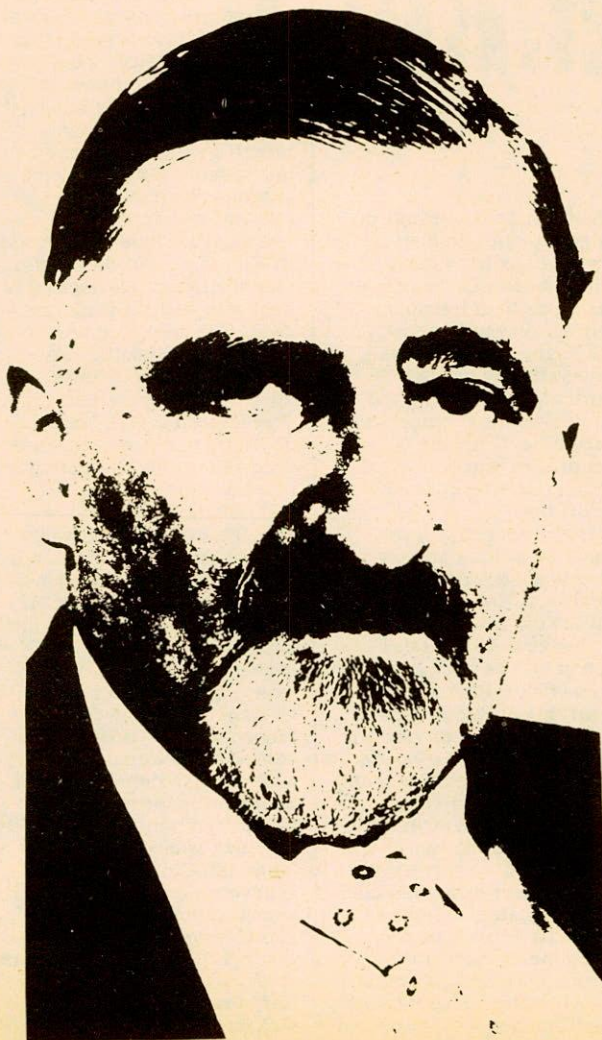
Het antwoord van de heer Spigt was dat hij daaraan niet dacht.

En daarmee wordt de zaak dan nog des te bedenkelijker. Wel beschuldigingen, geen kritiek!

Het betekent niet alleen dat de heer Spigt Prof. Tenhaeff op een bijzonder kwalijke wijze behandelt, het betekent ook dat hij een duidelijke minachting toont voor de lezers van Ego die er recht op hebben te weten wat er mankeert aan de informatie die wij hen op het terrein van de parapsychologie hebben aangeboden.

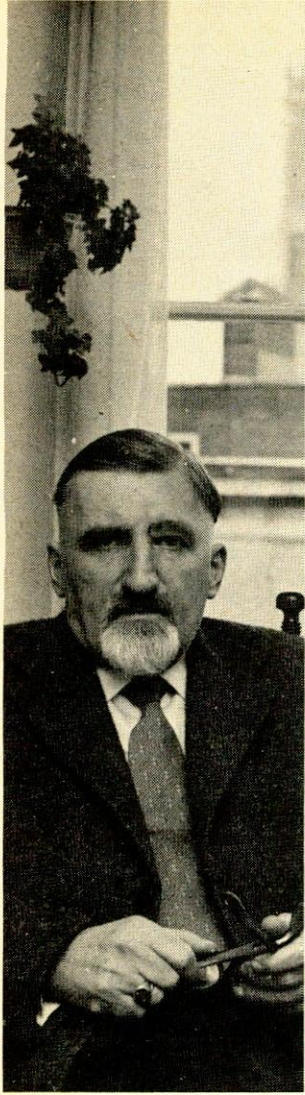
Maar de heer Spigt trekt zich terug in een onheiligh stilzwijgen.

Voor de redaktie blijft er nu niets anders over dan het overnemen van het stuk van de heer Spigt uit Rekenschap en het publiceren van het verweer van Prof. Dr. Tenhaeff. Men vindt beide stukken hierbij.

Red.

Uit: „Notities van een lezer”

Tot mijn grote verbijstering zag ik dat het november-nummer '72 van het tijdschrift *Ego*, van de humanistische geestelijke verzorging voor militairen, geheel gewijd is aan de parapsychologie. Op zichzelf is dat niet oninteressant, maar het blijkt dat het hele nummer van dit blad (27 pagina's) volgeschreven is door W. H. C. Tenhaeff. Wie geen vreemdeling is in deze gebieden die weet dat de wetenschappelijke betekenis van Tenhaeff uiterst dubieus is en dat zijn carrière gekenmerkt wordt door een aantal eclatante blunders, culminerend al direct in een intrede van 1952 waarmee hij door een gebrekkige methodiek, verkeerd lezen en onjuist concluderen een rel ontkende die weerklonk van het Curatorium tot in het Medisch Tijdschrift. Het ver-

haal waarmee hij zo daverend afging — en waarmee hij toen al dertig jaar rondleunde — heeft hij nadien, ondanks zware kritiek nog ettelijke malen hier en daar geloofd „als een goed gewaarmerkt voorbeeld van paragnosie”. In feite deugde er niets van het verhaal. Maar op bladzijde 3 van *Ego* staat het al weer. Ook maakt hij in zijn vertellingen nogal eens gebruik van de naam van professor G. Heymans, die de stoot gegeven zou hebben tot het parapsychologisch onderzoek van de Studievereniging voor Psychical Research. De finesses van Heymans' aandeel daarin zijn van andere aard dan Tenhaeff suggereert, maar hij vergeet er dan ook altijd nog bij te vertellen dat de opvolger in Groningen van Heymans, prof. Leo Polak, wegens de streng wetenschappelijke

methode die hij bij dat onderzoek eiste, uit de studievereniging werd weg-gewerkt. Om alles wat Tenhaeff in dit *Egonummer* vertelt en beweert van commentaar te voorzien en recht te zetten is een boek van 270 bladzijden nodig. Het is voor mij een geruststellende gedachte dat de minister in elk geval op zijn hoede is en — blijkens antwoord op vragen van Kamerleden — de door Tenhaeff in 1965 verlaten leerstoel voor parapsychologie aan de Rijksuniversiteit in Utrecht alleen maar wenst te doen bezetten door een algemeen erkende kritisch ingestelde geleerde. Daar slaagt men niet zo vlug in. Men vindt het blijkbaar terecht beter te wachten en niet een herhaling te veroorzaken van het verleden.

P. SPIGT

Antwoord aan de heer P. Spigt

De ervaring leert, dat in de tegenwoordige cultuur geen enkele geestelijke prestatie... gevrijwaard is tegen puur emotioneel gegronde verdachtmaking.

Prof. Dr. H. J. Pos

Op verzoek van de Redactie plaats ik enkele kanttekeningen bij hetgeen de heer P. Spigt met betrekking tot mijn persoon en mijn werk op pag. 190 van *Rekenschap* (dec. 1972) heeft gemeend te moeten opmerken.

In dec. 1953 wees ik de heer Spigt er reeds op, dat ik uitsluitend op methodologische gronden het door Valentijn vermelde geval Maetsuycker genoemd heb en zeker niet

om een bewijs te leveren dat telaesthesie bestaat. Daarvoor beschikken wij in onze dagen over beter materiaal en zitten wij allerminst om dit geval verlegen.

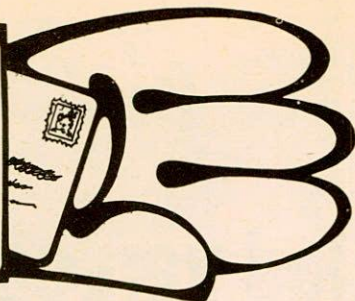
Als mijn wetenschappelijke reputatie werkelijk zo dubieus zou zijn als de heer Spigt het doet voorkomen dan zou het toch wel zeer onbegrijpelijk zijn dat de faculteit een aantal jaren geleden besloot mijn bijzondere leerstoel in een gewone om te zetten. De mening van de faculteit met betrekking tot de waarde van hetgeen het instituut onder mijn leiding tot stand bracht blijkt een andere te zijn dan die welke de heer Spigt zich geroepen

gevoelt ten beste te geven. Wat hij schrijft inzake mijn opvolging is een volkomen onjuiste voorstelling. Daar ik geen oratio pro domo wens te houden geef ik hem in overweging zich in verbinding te stellen met het Hoofdbestuur van de Studievereniging voor „Psychical Research” (Bachlaan 1, Heemstede). Men zal hem daar tevens kunnen aantonen dat zijn beweringen inzake wijlen de hoogleraren Heymans en Polak in strijd zijn met de waarheid. De enige werkelijke fout die ik gemaakt heb is dat ik in 1953 als gevolg van het verkeerd begrijpen van een 17-de eeuwse Nederlandse tekst

de namen Springer en Maetsuycker met elkaar verwarde. Maar dat is van geheel ondergeschikt belang. En van dat mugje maakt de heer Spigt nu een olifant. De reden is duidelijk: het parapsychologisch onderzoek levert een feitenmateriaal op dat niet past in de wereldbeschouwing welke de heer Spigt tot de zijne heeft gemaakt! Daarom moet degene die bijgedragen heeft tot het bijeen brengen van dit feitenmateriaal verdacht gemaakt worden en zijn wetenschappelijke integriteit aangetast worden. Het komt mij voor dat elk weldenkend mens slechts minachting kan hebben voor deze strijdmethode die overigens geenszins alleen door de heer Spigt wordt toegepast.

W. H. C. TENHAEFF

Woord en wederwoord

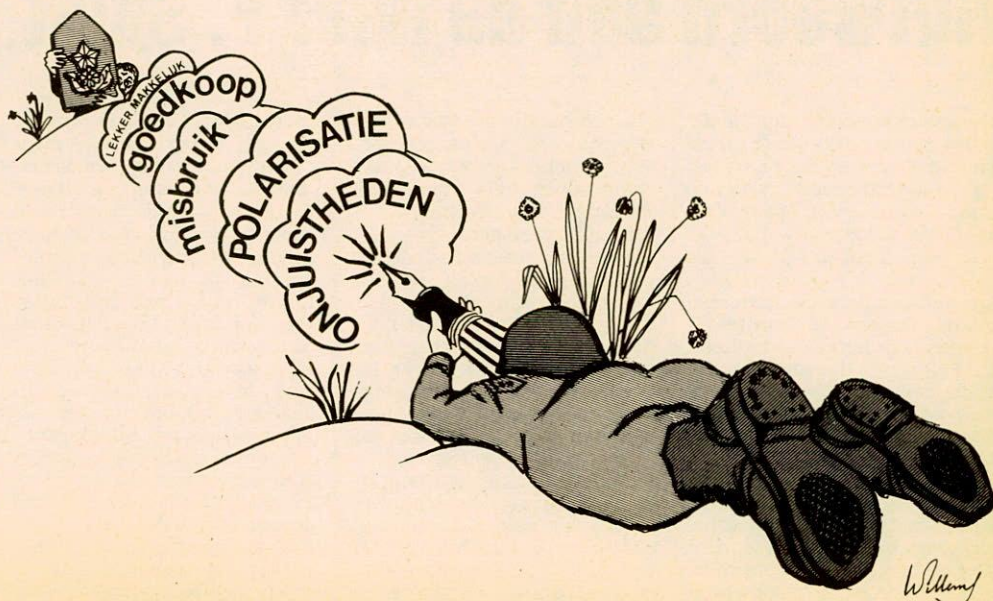

Onder de uitdagende Kop DISCIPLINE! in de uitgave van EGO van januari en februari, ben ik door de Hoofdraadsman H. Lips persoonlijk, uitgenodigd mij nader te verantwoorden over mijn uitslatingen in recente interviews omtrent de huidige discipline in de Krijgsmacht. Uit deze interviews concludeert deze geestelijke leidsman zonder meer, dat ik pleit voor een terugkeer van de ouderwetse discipline. Tevens brengt hij een interview tersprake, waarin ik nogal hard stelling neem tegen het tweedekamerlid J. van Elsen. Op een enigermate goedkope manier wordt het meningsverschil tussen mij en de generaal bd Van Elsen opgestookt met name daar waar de heer Lips schrijft. „Wie weet dat de oud-generaal en de overste Storimans beiden lid zijn van de defensie-commissie van de KVP kan zich wel voorstellen, wat een vrolijke boel dat is. „ Met welk oogmerk hij dit zo formuleert in verband met het onderwerp Discipline ontgaat mij, maar de Hoofdraadsman zal er wel een bedoeling mee hebben. Kennelijk om kritiek te ontwijken, veronderstelt de schrijver dat hij mij een zeker onrecht aandoet, door slechts enkele citaten uit een interview aan te halen en nodigt de lezer dan ook uit de complete artikelen zelf maar te lezen. Tot zover is er eigenlijk geen vuiltje aan de lucht. De heer Lips mag schrijven wat hij wil. Waar ik wel bezwaar tegen heb is, dat de Hoofdraadsman, zonder gedegen onderzoek het recht meent te hebben, mijn opvattingen over de discipline verdacht te mogen maken door de term „ouderwets“ te bezigen en te stellen, dat ik er voor zou voelen de huidige jonge mannen te

„temmen“. Het uitgangspunt voor zijn opmerkingen ontleent hij aan interviews. Deze er op na lezend kom ik nergens een pleidooi van mij tegen, tot terugkeer van de ouderwetse discipline in de strijdkrachten, wat dat ook moge inhouden. Integendeel! Met de Vz van de VVDM ben ik van mening, dat een pleidooi voor meer discipline zonder meer een inhoudsloze kreet is. Wel is het juist dat ik persoonlijk de discipline in het algemeen onvoldoende vind en niet alleen bij soldaten. Nergens staat wat mijn opvatting is, hoe het wel moet. Ik acht de heer Lips intelligent genoeg om artikelen goed te kunnen lezen. Mijn vraag is dan ook, wat bezielt hem om onjuistheden te schrijven? Wil hij alleen mij in een verkeerd daglicht stellen, een officier die hem nagenoeg onbekend is en voor wie hij ook de moeite niet neemt hem nader te

leren kennen of draagt de Hoofdraadsman de Krijgsmacht een slecht hart toe en ben ik in feite voor hem onbelangrijk? Is het doelbewust dat in deze de schrijver de vraag of er in ons land strijdkrachten moeten zijn buiten bespreking wil laten? De humanistische leidsman poneert 3 stellingen en doet een poging die te verdedigen. Ten eerste stelt hij: „Het is een desillusie te menen dat men de huidige jonge mannen met welke middelen dan ook kan **temmen** binnen een tuchtsysteem dat de heer Storimans zich voorstelt“. Mijn antwoord hierop is: Het moet voor de heer Lips een vreugde maar tevens een desillusie zijn, nu te lezen dat ik op geen enkele wijze terug wil naar een tuchtsysteem, dat niet van deze tijd is. Het zal mogelijk een openbaring voor hem zijn te vernemen dat ook ik, die meer dan 25 jaar bij de troep heb mogen dienen, ten spoedigste toe wil naar een tuchtsysteem, zoals dat door de Minister van Defensie en Justitie is ontvouwd in de „Nota inzake de herziening van het militaire tuchtrecht“, zoals die in jan. '72 is gepubliceerd. In die nota komt de gedachte aan „temmen“ op geen enkele wijze tot uitdrukking; die nota is niet „ouderwets“ en wat nog belangrijker is, uit die nota springt een mentaliteit, een geest en een sfeer naar voren, die in de huidige praktijk van de toepassing

van het tuchtrecht, door vele commandanten en door mij wordt onderschreven. Op basis van deze nota wil ik met de Hoofdraadsman discussiëren en ook wel op basis van artikelen, die ik zelf heb geschreven, maar het lijkt mij nutteloos een discussie aan te gaan op basis van interviews. Ter verduidelijking wil ik nog opmerken, dat ik mij wel kan vinden in het betoog van de raadsman als hij de stelling 1 verdedigt, zeker daar waar hij zegt: „...frustraties bij ouderen, frustraties ook bij jongeren die van de hun toebedeelde vrijheid een ongelukkig gebruik maken. „ Het laat zich raden wat hier met de term „ongelukkig“ wordt bedoeld. Ik beweer dat een aantal soldaten nog zo onvolwassen is dat ze de geboden vrijheid niet aankunnen; daarnaast zijn er duidelijk groepen, o.a. de „witte BVD“, die doelbewust misbruik maken van vrijheden, o.a. de vrijheid van meningsuiting, hetgeen zijn weerslag heeft op de totale discipline. Daarbij komt dat deze feiten een verder overleg met de legerleiding er niet eenvoudiger op maken en nadere stappen op de geleidelijke weg van de juiste democratisering ernstig bemoeilijken. Ten nadele van de soldaat en zeker ten nadele van alle overigen in de Krijgsmacht. Stelling 2 luidt: „De strijdkrachten kunnen onmogelijk binnen een zich democratiserende maatschappij een op louter au-

toriteit gevestigd bolwerk worden (blijven). Wie dat nastreeft werkt aan de ondergang van de strijdkrachten". Gaarne zou ik van de heer Lips vernemen, wie bovenstaande stelling verdedigt. Hij zelf toch niet! Ik kwalificeer het gestelde als een negatieve benadering en over een dergelijke stelling valt moeilijk te twisten. Wel wil ik opmerken, dat ik met de heer Lips van mening verschil daar waar hij schrijft, "... Aan werkelijk essentiële punten betreffende de democratisering is men echter nog nauwelijks toegekomen...". Het is mijn opvatting dat juist het verkeningsrapport van de Stuurgroep maatschappelijke invloeden in de krijgsmacht een goed basisstuk is hetgeen, als ik hem goed begrijp ook door de Vz van de VVDM wordt onderschreven. In dit rapport zijn de stellers wel toegekomen aan de essentiële punten. Daarom ben ik het met de raadsman weer wel eens waar hij zegt "... dat het niet juist is om fanatiek te pleiten voor een stroomversnelling, omdat het duidelijk is dat dit niet mogelijk is zonder brokken te maken...". Zijn term „rijp” maken vind ik ongelukkig gekozen. De derde stelling van de hoofd-raadsman luidt: „Natuurlijk is gehoorzaamheid binnen de gevechtssituatie (of de imitatie daarvan) noodzakelijk. Die zal echter bereikt moeten worden met andere en betere middelen dan de domme kracht van een ouderwetse discipline”. Het is verheugend te constateren dat de steller al zover is, dat hij gehoorzaamheid in gevechtssituaties noodzakelijk oordeelt. Een meerdere is dus duidelijk, ook volgens hem, gerechtigd uitvoering van orders te eisen, ook als er mensenlevens in het geding zijn. Welke bevoegdheden een meerdere moet hebben, b.v. in vredessituaties, om een bevel in het uiterste geval te kunnen afdwingen, wordt door de heer Lips, in deze 3de stelling niet genoemd. Lekker makkelijk is dat wel; voor mij is het wederom niet zo moeilijk. Ik kan mij geheel vinden in de eerder genoemde nota van de verantwoordelijke bewindslieden. De omzetting van die nota in praktische wetten lijkt mij tussen haakjes nog

wel een heel probleem. Het is geen wonder dat er veel tijd en studie mee gemoeid is. Het wordt langzamerhand interessant te vernemen, wat eigenlijk de Hoofd-raadsman van deze Nota inzake de herziening van het Militair Tucht-recht denkt en vooral zijn argumentatie te horen. Ter verdediging van de stelling wordt door hem o.a. aangevoerd, dat er enorm veel gedaan moet worden aan de scholing van officieren en onderofficieren en dat de soldaten zelf moeten worden ingeschakeld bij allerlei verantwoordelijkheden. Aan deze opmerking wil ik dan wel toegevoegd zien, dat naast de genoemde scholing van het kader, — wel ja het kader deugt weer eens niet — toch ten minste de soldaat begeleid (dus niet „temmen”, niet „rijp maken”) en geschoold zal moeten worden om die verantwoordelijkheid te kunnen en te willen dragen. Voorwaar een eervolle taak voor onze scholen en vormingsinstituten of moet de krijgsmacht gedwongen deze scholing verzorgen? Zolang de door raadsman gewenste ideale soldaat en de ideale officier en onderofficier niet bestaan zal er een alternatief moeten zijn, om de strijdkrachten effectief te houden. Voor mij is dat alternatief, ik mag het nogmaals noemen, een spoedige uitvoering van de nota. Immers daarin wordt met name gepleit voor de gedachte om de **constructieve** ideeën in **alle** geledingen van de krijgsmacht te **activeren** en in het beleid gestalte te geven. Een nadere uitwerking van mijn antwoord aan de Hoofd-raadsman op zijn stellingen zou de mij geboden plaatsruimte in EGO ver overschrijden. Het komt mij ook niet zinnig voor. Wel moet ik nog bijvoorbij zeggen dat ik niet altijd vriendelijk kan blijven als iemand, door misbruik te maken van mijn uitlatingen, de krijgsmacht zelf op onwaarachtige manier aanvalt. Het lijkt mij niet humanaan-en zeker niet van de humanistische raadsman als hij mijn naam blijft verbinden aan stellingen die de mijne niet zijn! Voor de polarisatie die hij nastreeft heb ik geen bewondering. Naar mijn opvatting is ook de humanistische GV daar niet bij gebaat. In een landelijk dagblad is beweerd dat met

*na U, meneer!
na jou, kerel, na jou!*

name een hoofdaalmoezenier angstig in het paadje zou lopen van de bedrijfsvisie. Daar ik nogal veel geestelijke verzorgers persoonlijk ken, betwijfel ik in hoge mate of deze uitspraak de feiten weergeeft. Wel heb ik de indruk dat de Hoofd-raadsman angstig in het paadje loopt van die groeperingen, die de krijgsmacht op alle mogelijke manieren ter discussie willen stellen en daarbij niet willen onderkennen dat zolang we niet te maken hebben met de ideale mens, een goed gedisciplineerd leger een noodzaak zal blijven. De opvatting van de heer Lips dat degene die zich kritisch in de Strijdkrachten opstelt, er uit gaat, deel ik niet. Kent de raadsman dan niet een aantal kritische officieren en onderofficieren die eerlijk hun opvattingen kenbaar maken, daarbij het risico aanvaarden dat zij fouten maken, daarvoor de verantwoordelijkheid aanvaarden, maar ondanks tegenslag, wel loyaal blijven? Is de geestelijke verzorger, die er voor bedankt om misbruikt te worden door publiciteitsmedia, of die niet achter elke kreet van de VVDM aanloopt ongeloofwaardig? Kom heer Lips, ik sla uw intellect hoger aan. Als u het nodig vindt om open brieven te schrijven of een soldatencomité te steunen dan is dat uw zaak. U zult er geen confiden-

tieel-persoonlijke brieven door krijgen, maar of u de soldaat daarmee dient of de humanistische GV waag ik te betwijfelen. Ook de soldaat heeft het nodige intellect, al willen velen dat nog niet zien. Omdat u de vraag of er in ons land strijdkrachten moeten zijn er buiten wil houden, wil ik daar dan ook in dit verband niet op ingaan. Wel vraag ik mij nu al af of er veel raadslieden zullen zijn, die het denken en handelen van hun leidsman kunnen onderschrijven. Het is mij een genoegen, dat ik mijn mening in EGO zo uitvoerig heb mogen geven. Het siert de Hoofd-raadsman dat hij mij zo veel ruimte heeft toegestaan. Met hem ben ik van mening, dat vrije, **loyale** meningsuiting zowel voor de soldaat alsook de onderofficier en de officier, gewaarborgd moet zijn.

LT. KOL.
L. P. J. A. STORIMANS

PS. redactie
Ondanks het wat speldeprikkerige betoog van de overste Storimans zijn wij inderdaad blij te vernemen dat ook hij naar nieuwe opvattingen en vormen in de strijdkrachten wil, zoals neergelegd in de door hem genoemde nota's. Dat is een goed uitgangspunt voor een verdergaand gesprek. En de speldeprikken laten we dan graag zitten.

George C. Scott alias
sergeant Kilvinsky

Agent Fehler (Stacy Keach) ontdekt de ware liefde bij een verpleegster

Wat een politieman allemaal moet doormaken: Stacy Keach wordt meegesleurd door een furieuze automobiliste

THE NEW CENTURIONS

De snel toenemende misdaad in een land als Amerika baart menige inwoner van de grote steden grote zorgen. Het verval van het begrip „law and order” (normen en gezag) is al voor een paar rubriekschrijvers en auteurs aanleiding geweest behartenswaardige stellingen te poneren. Zo ook Joseph Wambaugh, een politieman uit Los Angeles, die de zeden- en normenverwilderling maar bar eng begon te vinden en in zijn bestseller *The New Centurions* een lans breekt voor een ogenblikkelijk herstel van de rust en orde in zijn land. Omdat goedverkopende boeken bijna schreeuwen om een verfilming kreeg Stirling Silliphant van zijn

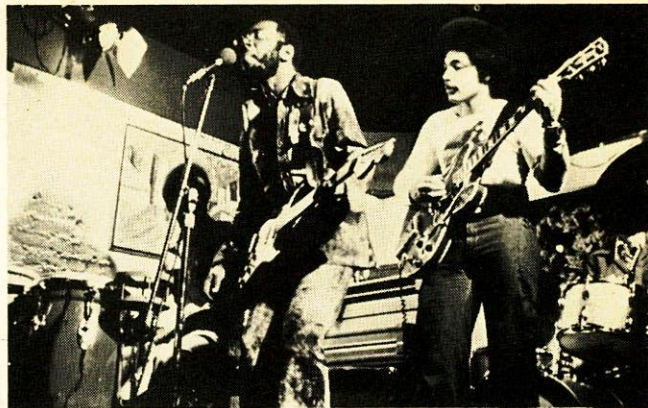
maatschappij opdracht het boek *The New Centurions* te verpakken in een handig scenario waar regisseur Richard Fleischer alle kanten mee op zou kunnen. Hoewel auteur Wambaugh allerlei sociale, sociologische en politieke aspecten in zijn boek buiten beschouwing heeft gelaten, zag Silliphant toch nog kans het weinige dat hem overbleef tot bijna nul te reduceren. Een wel erg armoedig gegeven dus, waar acteurs als George Scott, Stacy Keach en anderen het maar mee moesten doen. *The New Centurions* is als kijkfilm er een van het betere soort. En dat komt voornamelijk door de schitterende opnamen die

zijn gemaakt in Los Angeles waar eerder genoemde acteurs als politiemannen rondraggen in hun supersleeën. Jammer is dat in deze politiefilm alleen de buitenopnamen boeiend zijn en het meeleven met de dappere politiemannen — waar het toch om gaat in zo'n soort film — achterwege blijft. Daarom is het des te hinderlijker om te ervaren hoe knullig de prestaties van andere acteurs zijn in vergelijking met het werk van George Scott. Hij is te goed om zo'n soort rol helemaal te dumpen, maar ik kreeg toch sterk de indruk dat Scott in deze film althans een moeilijke periode doormaakt (overigens kan dit soort „spelbederf” ook aan re-

gisseur Fleischer liggen, want die is inderdaad tanend). Stacy Keach, de tweede hoofdrolspeler, is van een ander slag. Dank zij zijn onregelmatig uiterlijk (een niet volgroeide bovenlip is daar de oorzaak van) valt hij voortdurend op, maar helaas daar is dan ook alles mee gezegd. Hij heeft eerder werk geleverd in een aantal B-films, doch naast een zo voortreffelijk acteur als Scott mist Keach de broodnodige soepelheid. Kortom, *The New Centurions* zou best eens gemaakt kunnen zijn als wervingsfilmje voor de politie. De prestaties zijn er dan ook naar.

P.J.M.

Ron O'Neal
als
Priest

The Curtis Mayfield Experience: uitstekende popmuziek in *Superfly*

SUPER FLY

„Ik ben gek op film, uren heb ik in de bioscoop doorgebracht. Mijn hele leven bestaat eigenlijk uit film". Dit is een uitspraak van de man die op 37-jarige leeftijd een bijna-droom werkelijkheid zag worden. Gordon Parks jr. is de regisseur van „Super fly", een dramatisch verhaal over het leven in het zwarte getto van New York, Harlem. Dat Parks jr. het medium film als ideaalbeeld ziet is niet zo verwonderlijk, want zijn vader Gordon Parks sr. (beroemd fotograaf) heeft na jaren tegenwerking in Hollywood ook de kans gegrepen zich als regisseur te presenteren, o.a. met „The learning tree" en „Shaft". Parks jr. volgde een gedegen regie-opleiding die groten-deels op de praktijk was geënt. Niet alleen assisteerde hij zijn vader tijdens het maken van „The learning tree", maar hij kreeg ook opdracht van de filmmaatschappijen United Artists en Paramount de zogenaamde „stills" te maken van Marlon Brando in „Burn" en „De peetvader". Parks jr. volgde zo voor zijn laatste opdracht van zeer nabij de werkwijze van regisseur Francis Ford Coppola. Tijdens zijn stage had Parks jr. al vergaande plannen ontwikkeld met auteur Philip Fenty en vriend Ron O'Neal om „Super fly" te maken. Eind 1971 legden zij hun ideeën voor aan de (blanke) producer Sig Shore, die zijn enthousiasme terdege afwoog tegen zijn profijtbe-

ginsel. Begin '72 nam de filmploeg bezit van Harlem; de opnamen vonden plaats in een guur en koud New York, soms was er geen geld meer om filmmateriaal te kopen, dan weer nam de jeugd bezit van de set; soms ook stak de politie een spaak in het wiel en dat ondanks de vele toezeggingen. Vaak ook moesten er hals over kop nieuwe locaties worden

Sheila Frazier (Georgia in *Superfly*): intelligent en sexy

gezocht, wanneer een of andere bendeleider weigerde zijn domein vrij te maken. Soms lukte het iemand te strikken en mee te laten spelen — een van de „junkies" die aan het begin van de film te zien is is zo'n bendeleider in Harlem. Niemand van de groep had ooit voor een camera gestaan, het merendeel van de technici werd gerecruteerd uit een organisatie, die zich bezighoudt met problematiek van de neger in zijn wijk. Bovenstaande feiten had ik goed in mijn hoofd geprent voordat ik ging zitten kijken naar „Super fly" (eind vorige maand in première

gegaan in o.a. Amsterdam). Je wist van te voren dat er opnamen bij zouden kunnen zijn waar iets aan haperde, dat er een te grote herhaling van dezelfde beelden zou komen, dat een mogelijke plot zich reeds aan het begin van de film te raden zou laten, en het kwam allemaal keihard uit. Zo hard zelfs, dat het opvallend is hoe goed een recht toe recht aan

zodanige hoeveelheid cocaïne dat ze na verkoop voor de rest van hun leven binnen zijn. Via een vroegere baas van Priest komt het tweetal in aanraking met de baas van de drughandel, een hoofdinspecteur van politie (een stille hint naar het recente corruptieschandaal bij de Newyorkse politie namens de makers van de film). Daar de grote baas op de hoogte is van het feit dat Priest uit de handel wil met een miljoen dollars op zak, tracht hij Priest te vermoorden. Maar Priest heeft zijn voorzorgen genomen: mocht hem iets overkomen dan staan er twee gehuurde blanke moordenaars klaar om de „grote baas" om zeep te helpen.

Er wordt bij tijd en wijle uitstekend gespeeld in deze film, voornamelijk wanneer het draaiboek de acteurs zoveel vrijheid laat dat zij naar hartelust kunnen improviseren. En cameraman James Signorelli heeft een geweldig oog voor detail. Een goede vondst is het halverwege de film laten zien van dia's die vertaald de „handel" weergeven. Sheila Frazier tenslotte (als Priest' vriendin Georgia) is zo onwezenlijk mooi en opwindend dat ik verlangend uitzie naar een nieuwe film met haar. De uitstekende popmuziek met de titelsong „Super fly" en het lyrische „Pusherman" werd verzorgd door The Curtis Mayfield Experience.

PETER J. MOREE

de kabinetsformatie

De formatie van Nederlandse kabinetten is een hopeloze zaak. Over een langere periode bekeken, wordt er steeds veertien dagen geregeerd en dan weer één dag geformeerd. Dat is de uitkomst van een rekensommetje dat D'66-ideoloog Hans Gruyters en parlementair redacteur J. J. Vis gemaakt hebben. Van de 9642 dagen tussen de totstandkoming van het eerste na-oorlogse kabinet (Beel) en het tweede kabinet-Biesheuvel zijn er 712 dagen heengegaan met meer of minder succesvolle (in)formatiepogingen. De overeenstemming bleef het langste uit bij de vorming van het vierde coalitiekabinet-Drees, dat uiteindelijk — na 121 dagen — op 12 oktober 1956 zijn beslag kreeg. Er is niet één boosdoener aan te wijzen. Telkens liggen er andere partijen dwars en gaat het om andere kwesties. De fouten zitten in het politieke systeem zelf.

Het overzicht van de kabinetsformaties sinds de beëindiging van de tweede wereldoorlog levert enkele interessante feiten op. De regeringsploeg die het het langste uitzong was die van de oud-marineman P. S. de Jong. De KVP, die zijn aanhang door de jaren heen danig heeft zien slinken, is er niettemin steeds in geslaagd deel uit te maken van alle vijftien na-oorlogse kabinetten. De CHU maakte het ook nog tamelijk bont door van de 26 jaar sinds 1946 ruim 21 jaar regeringspartij te zijn geweest. Maar het meest zorgwekkend is wel dat de parlementaire steun die de regeringen overeind moet houden sinds de zeventiger jaren steeds kleiner is geworden. Terwijl Drees in '56 en '57 nog kon rekenen op de medewerking van 85 van de 100 volksvertegenwoordigers en Cals zich verzekerd mocht weten van de steun van 106 van de 150 tweede kamerleden, ging het sindsdien bergafwaarts. Ten tijde van De Jong hadden de regeringspartijen nog 86 kamerzetels, onder Biesheuvel werden dat er 82 en

toen DS'70 op 17 juli van het vorig jaar het schip van staat verliet bleven er voor mooie Barend nog maar 76 zetels over. Daarmee was de spoeling wel erg dun geworden, maar de verkiezingen van 29 november zouden aan die onhoudbare toestand hopelijk een einde maken. Een van de kwalijke gevolgen van een minimaal aantal geestverwanten, waarop in tijden van nood een beroep gedaan kan worden, komt tot uiting in de zogenaamde overloppersparanoia. De fractiedwang wordt sterker en de individuele parlementariërs zullen steeds minder geneigd zijn om de afzonderlijke wetsvoorstellen op hun eigen merites te beoordelen. Hele blokken gaan voor of tegen stemmen uit angst dat men de zittende regering zijn meerderheid ontnemt. Op die manier wordt de parlementaire democratie een aanfluiting. In Ego 8, van augustus vorig jaar lieten we zien dat er van de 188 ingediende moties, niet meer dan 26 werden aangenomen. Daarvan waren er 22 ingediend door de regeringspartijen, die tot de uittreding van DS'70 over een minime meerderheid beschikten. We citeerden toen AR-fractie leider W. Aantjes, die in zijn partijblad geschreven had: „Er is sprake van motie-ontarding omdat men elkaar niet meer tracht te overtuigen met kracht van argumenten.” Biesheuvel voer daar overigens wel bij. Met een lamgelegde oppositie had hij zijn handen vrij.

De strakke banden tussen kabinet en regeringsfracties, die de kans op individuele stellingnamen aanzienlijk reduceren, hebben ook te maken met een nieuwe gewoonte die sinds 1963 is ontstaan: anders dan voorheen ging men al tijdens de formatie proberen het regeringsprogramma tot in de kleinste details vast te leggen. In het akkoord van Wassenaar en het akkoord van Piet Steenkamp — om er twee te noemen — werden afspraken gemaakt die de daaraan deelnemende

partijen gedurende de hele levensduur van een kabinet zouden binden. Het ligt voor de hand om te denken, dat dit soort gedetailleerde afspraken de kans op het ontstaan van crises hebben verkleind, maar de praktijk heeft anders geleerd. Door onvoorziene ontwikkelingen moeten er vaak in een later stadium kwesties geregeld worden die in het ontwerp-akkoord niet opgenomen zijn, of ontstaan er interpretatieverschillen over eerder gemaakte afspraken. Er zijn drie manieren waarop er kabinetswisselingen tot stand komen. In de eerste plaats nadat er algemene verkiezingen gehouden zijn. Het is dan gebruik dat de oude ministers op de dag van de verkiezingen hun portefeuilles ter beschikking stellen aan de koningin. In de tweede plaats: als een of meer van de regeringspartijen zijn vrouwen in het kabinet opzegt, waardoor het vertrouwen van een kamermeerderheid aan de regering komt te ontvallen. Ten derde kan er binnen het kabinet onenigheid ontstaan, die — als men onderling niet tot een compromis komt — tot de val van een dergelijk kabinet zal leiden, doordat de fracties hun eigen bewindslieden normaliter zullen blijven steunen. In de tweede en derde gevallen spreken we van een kabinetscrisis. Na de oorlog is het drie keer voorgekomen dat de formatie-inspanningen uitliepen op de vorming van een kabinet dat precies hetzelfde was samengesteld als het kabinet dat de crisis eerder veroorzaakt had. Ook nu is het nog theoretisch mogelijk — hoewel vrij onwaarschijnlijk — dat het oude team van Biesheuvel (KVP, ARP, CHU, VVD en DS'70) na de formatieperiode dat terugkeren. Tot 1958 werden de crises die tussen de periodieke verkiezingen ontstonden steeds zo goed en zo kwaad als het ging gelijmd, na dat jaar is dat niet meer mogelijk gebleken. Hoe dat precies komt, valt nooit te bewijzen. Sommigen brengen dit verschijnsel in verband met

de opkomst van de televisie en de toegenomen mondigheid van de burger, anderen menen dat er geen grote staatslieden meer zijn en weer anderen wijzen op de oorlog en de watersnoodramp, die grote een-drachtigheid teweegbrachten en vele mindere belangrijke tegenstellingen lange tijd verdoezeld hebben. Opvallend is overigens dat de grootste wijzigingen in het politieke proces niet tot stand gekomen zijn na opzienbarende stembusuitslagen, maar vooral als gevolg van tussentijdse crises. De beruchte nacht van Schmelzer, waarin deze zijn partijgenoot Cals op onverhoedse wijze ten val bracht heeft veel meer politiek geïnteresseerden de ogen geopend, dan welke spectaculaire electorale verschuivingen ook. De invloed van de kiezer op de uiteindelijke samenstelling van een regeringsformatie, is ondanks alle geroep om duidelijkheid, tot op de dag van vandaag zeer bescheiden gebleven.

Drees Sr. heeft onze vorstin wel eens het hart onder de riem gestoken met de beroemd geworden uitspraak: „Majesteit, tenslotte komt er altijd weer een kabinet.” Dat moeten we dan maar hopen. Op het moment dat dit artikel geschreven wordt, het is half februari, valt er nog nauwelijks iets zinnigs over te zeggen. Alleen de informatie-werkzaamheden van staatsraad dr. M. Ruppert zijn op dit moment te overzien. Tussen 4 december van het vorige jaar en 2 februari van dit jaar — net twee maanden — is hij dag en nacht bezig geweest om een ogenschijnlijk onmogelijk karwei te klaren. De socialist Jaap Burger is hem opgevolgd, tot het grote ongenoegen van de rechtse partijen. Bij de verkiezingen hebben rechts (VVD) en links (PPR) gewonnen en is het confessionele midden weer verder teruggelopen. Een kiezersuitspraak, waarvoor een formateur moeilijk mee te werken valt, zolang de centrumpartijen in dit land de coalitievorming mogelijk moeten maken.

Tweede strop: de progressieve drie hadden hun achterban tijdens het oktobercongres toegezegd, alleen met de confessionelen te willen samenwerken als die zich vóór de verkiezingen hadden uitgesproken in progressieve zin. Het is er niet van gekomen. Het kabinet op brede basis bestaande uit de progressieve en confessionele drie, kon de formateur wel op zijn buik schrijven; het vooruitstrevende trio had de kiezers immers met een links schaduwkabinet naar de stembus gelokt. De eerste toenadering komt nog voor Kerstmis van Den Uyl. Hij biedt zijn progressieve minderheidskabinet aan en laat doorschemeren dat hij bereid zou zijn om niet alle ministerstoelen vol te zetten met uitsluitend geestverwanten. Over progressieve confessionelen kan gepraat worden. KVP-leider Andriessen wijst de uitgestoken hand af. Ook het confessionele minderheidskabinet

valt in het water. De informateur voelt er weinig voor; de parlementaire steun is veel te klein, namelijk 48 zetels. Het oude vijf partijenkabinet, waar Wiegel steeds op aangestuurd heeft, redt het al evenmin. De linkse vleugel bij de confessionelen, die voorgoed genezen lijkt van de samenwerking met de — bij de verkiezingen drastisch ineengeschrompelde — DS'70 krijgt de overhand. De grap gaat gelukkig niet door, want anders hadden de kiezers op 29 november net zo goed thuis kunnen blijven. Dan komt Ruppert, die met grote stiptheid alle mogelijkheden aftast met het idee van een vierpartijenkabinet (KVP, ARP, CHU en VVD), dat aan een krappe meerderheid kan komen met steun van de kleine rechtse partijtjes. De vier voelen er zelf niet voor. Weer zijn het de vooruitstrevende confessionelen, die er hun fractiegenoten van weten te overtuigen dat de

teleurgang van de confessionele partijen door een liaison met de ouwelijke VVD, alleen maar versneld kan worden.

Dan komt de onvermoeibare informateur met een extra-parlementair kabinet naar voren. De spraakverwarring heerst alom. Wat is dat nu weer? Zelfs staatsrechtgeleerden staan elkaar bij de interpretatie van dit dubieuze begrip naar het leven. Ruppert bedoelt gewoon een kabinet van vóór de akkoorden. Je legt je niet minutieus vast op allerlei van te voren vastgestelde punten en dekt je niet in bij regeringsverwante fracties. Het is een wanhoopspoging van een zorgvuldig man, die alle parlementaire mogelijkheden afgegrast lijkt te hebben. Hoewel zo'n extra-parlementair kabinet ontegenzeggelijk zijn aantrekkelijke kanten heeft, moeten er toch mensen van verschillende politieke signatuur bereid gevonden worden om er zitting in te

nemen. Ruppert speelt weer met de gedachte van minderheidskabinetten, maar ontwikkelt zelfs een theoretische blauwdruk voor een achtpartijenregering. Toch lijkt een rooms-rood samengaan — zelfs met extra-parlementair etiket — niet best te verkopen.

De confessionelen willen maar al te graag, D'66 en PPR staan er in beginsel niet afwijzend tegenover, maar Den Uyl houdt de boot af. Zijn achterban heeft zich uitgesproken voor duidelijkheid. Misschien dat als de formatie 150 dagen geduurd heeft, dat het congres alsnog haar pertinente afwijzing van de KVP wat kan afzwakken. Erg voor de hand ligt dat niet. Als het zou gebeuren zouden trouwens niet de kwaaië pieten capituleren, want die zitten bij de confessionelen. Hinderlijke kameleons die godzijdank steeds kleiner worden.

JAN HAASBROEK

ISU-ISSL, MAKE LOVE

Die persconferentie in Stockholm zette alles in gang. Toen, in augustus van het vorig jaar, schrikte Europa op. Schaatsliefvend Europa dan. Want waar insiders al lang op gerekend hadden gebeurde; er was een proforganisatie opgericht. Europese schaatsers en Amerikaanse geldschietters. Het kon niet misgaan. Althans zo dacht men. Voordat die onthullende persconferentie gehouden werd had zich wel het een en ander afgespeeld. Reeds jaren mokten de toprijders over het feit dat ze miljoenen mensen, zowel in de stadions als op de TV, met hun rijden veel plezier verschaften. „Alleen we zien er nooit iets voor terug. Al ons werk om deze prestaties te verrichten blijft ongehonoreerd. Met die vijftien gulden per dag moeten we ons zien te redden.” Woorden van deze strekking

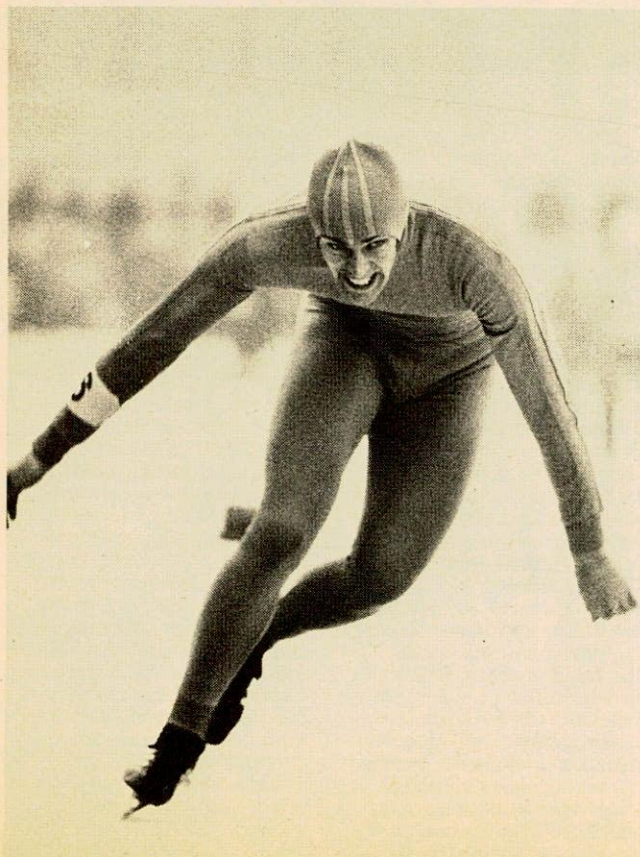
sprak Ard Schenk eens toen hij nog bij lange na niet die positie had ingenomen als nu het geval is. De ontevredenheid groeide. Zo sterk zelfs dat een slimme oud-schaatsenrijder, de voormalige Zweedse wereldkampioen Johnny Nilsson, brood zag in een andere opbouw. Hij interesseerde zakenrelatie Tom Liden, een Zweed die de laatste jaren in de VS gewerkt had en samen ontvouwen ze een plan om voor het eerst in de geschiedenis schaatsers legaal te gaan betalen. Legaal ja. Misschien lijkt het vreemd als ik dit schrijf, maar nu het puikje van de schaatssport veel geld verdient met het circelen op de ijspistes mag het nu toch best naar voren worden gebracht dat een Schenk, Verkerk, Bols en Verheyen ook in hun amateurtijd geld verdienden. Zeker Ard Schenk maakte

op dat punt een bloeiperiode mee. Denk maar eens terug aan de Olympische Winterspelen in Sapporo. Ard, bijgenaamd de Winterkoning, de God van het ijs die in Japan niet minder dan drie gouden medailles won, liep toen al rond in een Adidas trainingspak en liet zich staande op het erepodium huldigen, ja alweer met die gevleugelde woorden van deze West-Duitse voetbalschoenfabrikant op de borst. Het is logisch dat de pure amateur Schenk op dat moment puur geld stond te verdienen. Je laat je niet portretteren voor een firma zonder in baar geld te worden gehonoreerd. Het is duidelijk dat onze amateurs van toen, toen ook al verdienden aan hun sport. Maar en dat was het probleem; het mocht niet en mocht het IOC er achter komen dan zou een uitsluiting van de Olympische Spelen dreigen. En dat risico wensten ze toch niet te nemen.

Maar het ja-woord werd toch gegeven. In Oslo na de WK in het geweldige Bislet-stadion reikte Johnny Nilsson als eerste de met hun amateurstatus worstelende schaatsers de hand. In het geheim werd de profgroep die zich ISSL zou gaan noemen gevormd. En toen men in alle stilte de top had weggekocht van de nationale bonden kwam het schokkende en zeer goed betaalde nieuws uit de doeken. Naast de ISU was er een ISSL. Wie zou de slag gaan winnen. Welke bond zou in het komende seizoen het publiek achter zich krijgen.

Wel geen van beide. Zoals de zaken er nu voor staan wint geen van beide organisaties. Geen knock-out, nee zelfs geen puntenoverwinning. Het schaatsen is hoegenaamd dood. Nu de ISSL zijn drie wedstrijden achter de rug heeft — Den Haag, het Noorse Skien en Gothenburg — is het duidelijk dat de Amerikanen die aan de sport een aardige duit dachten over te houden zwaar moeten bij betalen. Het publiek bleef weg en de

**schaats-
sport
op
de
rand
van
bank-
roet**

schaatsers hoe triest ze het ook vonden werden de lachende derde. Zij verdienen grof geld. Maar ook het amateurschaatsen heeft de sympathie niet meer. Hoewel Deventer nog niet achter de rug is als ik dit schrijf — en de kans bestaat dat op 17 en 18 februari in Deventer vele duizenden de WK voor amateurs bezochten — is het publiek dat in voorgaande jaren zo massaal op het schaatsen afkwam duidelijk afgeknapt. Wat is de oorzaak? In Gothenburg kon zelfs Ard Schenk geen duidelijk en pasklaar antwoord formuleren. „Ik geloof dat de ISU en de ISSL niet langer om elkaar heen moeten blijven draaien. Het wordt langzamerhand tijd dat er serieuze gesprekken gevoerd gaan worden. Als we zo doorgaan zie ik dit geen jaar meer doorgaan. Het lijkt me zinvol dat aan het eind van een schaatsseizoen bijvoorbeeld de amateurs en de profs tegen elkaar gaan rijden. Dat zou toch een klapstuk van de eerste orde zijn.”

Ard Schenk zou hierin wel eens gelijk kunnen hebben. Het volksfeest dat het schaatsen eens was bloeide slechts omdat het toernooi zo massaal was. De vele duizenden die zich per vliegtuig, boot, auto of trein naar Oslo, Gothenburg, Inzell of Davos lieten vervoeren namen altijd één wetenschap mee; een van de Nederlanders zal toch wel winnen. Daarnaast vormden diezelfde Nederlanders een aardig decor voor de mindere goden van het ijs. Nog zie ik Frans Krienbühl in Oslo omhangen worden met een krans. De Nederlanders die eeuwig zullen blijven opkomen voor de „underdog” wensten deze veteraan uit Zwitserland op deze manier te eren. Want en daar draaide het immers om, ze wisten dat een dag later toch een Nederlander als sterkste gekroond zou worden. En wie anders dan Ard Schenk zou dat zijn. Trouwens die suprematie van Schenk betekende voor

de ISSL een gevoelige klap. De jarenlange heerschappij van de „Lange” deed het schaatsen geen goed. Je kunt dit vergelijken met het voetballen. Zo lang Ajax en Feijenoord in de Nederlandse competitie de dienst blijven uitmaken en het ziet er voorlopig niet naar uit dat dit anders wordt zal het supporterslegioen steeds meer uitdunnen. Immer dezelfde gezichten zien werkt verlamdend, zowel op publiek als op sportmensen. In iedere tak van sport is een doorstroming nodig. Ja en dat mist het profschaatsen. De namen, gezichten en derhalve de tijden zijn bekend. Voor ISSL-boss Ned Neeley, een Amerikaan die hier in Europa het profcir-

cus moet runnen, is er één oplossing. Hij zegt: „We moeten tot een samenwerking zien te komen. Ik heb de ISU, de International Speedskating Union reeds verschillende brieven geschreven. Nimmer heb ik antwoord gekregen. We wachten nu maar af. De ISSL blijft doorgaan. De rijders hebben voor drie jaar een contract. Pas aan het eind van die drie jaar zullen we bekijken of het zin heeft om door te gaan. Eerder niet.” Het ligt voor de hand dat een samensmelting voorlopig een utopie blijft. Maar wil men het schaatsenrijden voor een ondergang behoeden dan zal er iets moeten gebeuren. Anton

Huiskes de schaatscoach die terugkwam om de vier profs niet in de kou te laten staan zei: „Dat argwanend gegluur naar elkaar wordt vervelend. We moeten de koppen bij elkaar steken. Schaatsen is een te mooie sport om te laten doodbloeden. Vandaar; ISSL en ISU kom tot elkaar.”

In Gothenburg waar Ard Schenk zijn zoveelste wereldtitel binnenhaalde, nu als prof, hing langs de baan een prachtig spandoek. Daarop: „ISU en ISSL make love.” Voorlopig weet op dit moment nog niemand of beide partners zich ook maar in het minst tot elkaar voelen aangetrokken.

WIM JESSE

Bouke IJlstra

lachend
fluit
hij
dan
de
inter-
nationale

„Eigenlijk,” zegt kunstenaar Bouke IJlstra met nadruk, „eigenlijk zou ik het doodnormaal vinden, als een vuilnisman twee maal zoveel verdient als een dokter. Ze sjouwen zich allebei wel de hele dag het rambam, maar op zo'n vuilnisman wordt alleen maar gespuugd door zijn omgeving, terwijl een dokter de bewonderde boy is. Daarom vonden wij, dat die vuilnisman nou eens een omgeving moest krijgen, waar hij het beter heeft dan de dokter thuis...”

Samen met zijn collega's Peter Struycken, Woody van Amen en Pieter Engels voltooit BOUKE IJLSTRA op het ogenblik een „alternatieve” kantine bij de vuilverbrandingsoven in de Botlek bij Rotterdam, die zo pas in gebruik is gesteld. Een kantine met veel groen en veel wandelgelegenheid er omheen, die „het tegenwicht moet vormen tegen die ellende van fabrieken en stank, waartussen die arbeiders hun brood moeten verdienen. We kunnen dat allemaal niet verdoezelen, maar we proberen een beetje milieu voor hen terug te pakken.”

Bouke IJlstra over het project, waar hij nu al enkele jaren mee bezig is. Hij ijsbeert druk gebarend door een met veel weelderig groen ingerichte huiskamer in Dordrecht. Op een kast, boven zijn hoofd, staat een fraaie collectie toverlantaarns. In een zijkamer worden de wanden bezet met gok- en flipperautomaten, waaraan hij zijn gasten gaarne bezig ziet: ze wierpen er tot nu toe meer in dan ze eruit haalden. Hij gaat tenslotte zitten in een schommelstoel naast een open haard.

Hij zegt: „Toen we de opdracht van de Rijnmondraad kregen om daar iets te maken, stonden we voor het probleem: moeten we daar nou iets echt moois gaan neerzetten of moeten we op een andere golflengte gaan werken. Kijk, tussen al die containers en stank kun je eigenlijk niet iets moois gaan maken. Er komt bovendien op die afgelegen plaats toch geen hond naar kijken. Toen besloten we tot die kantine. Niet zo een, waar je koffie met koek en een pitje erin kunt krijgen, maar met een bar met mooie meiden erachter, whisky voor een kwartje, dikke sigaren, een kleurentelevisie

en veel groen. Waar de mensen zich echt thuis zouden gaan voelen. Waar door ze met een beetje meer plezier naar hun werk zouden gaan.”

„Ik ben bij die oven nu bezig met het groen. We maken een enorm park. En een soort oude Drentse brink met bomen. Op die plaats was eerst door de bouwers de parkeerplaats voor de directeur gepland, je kent dat wel: met naam-bordje, terwijl de arbeiders hun brommertje achterom konden zetten. Dat hebben we gelukkig tegengehouden. Er komt nu iets moois, iets intiem en iedereen parkeert achterom.”

„We hadden nog veel meer, maar dat werd de heren toch een beetje te gek blijkbaar. We hadden een soort telefoonproject willen maken. Als de werknemers met problemen zaten zouden ze een telefoon kunnen pakken en dan direct de directeur aan de lijn krijgen om hem bijvoorbeeld uit te schelden. Dat zou opluchten. Of, als ze een andere telefoon grepen, zou de directeur weten, dat hij iemand bemoedigend moest gaan toespreken. We hadden gewild, dat de directeur daar dagelijks een half uur voor zou gaan zitten. Dat is er dan niet doorgekomen. Jammer, ontzettend jammer, maar dat lukt in de toekomst misschien nog wel.”

Hij aarzelt even: „Kijk, als je dat allemaal hebt, gaan de mensen misschien met een zeker genoegen naar hun werk. Nemen ze hun vrouwen wellicht eens mee. Wij kunnen hun werksituatie niet verbeteren, maar de recreatieve kant kunnen we wel aantrekkelijk maken. Als het goed loopt, gaan er misschien meer bedrijven over nadenken.” Peinzend: „Er zijn steeds meer gasten met projecten bezig, die maatschappelijk geëngageerd zijn. Ik geloof, dat we met kunst die kant inderdaad op moeten. Geëngageerde projecten. Een kunstenaar is niets meer en niets minder dan een ander. — Dat moet-ie laten zien. Hij moet meestrijden...”

IJlstra loopt dan kwiek, nerveus armenwiegend door zijn huis. Blauw spijkerpak, slank, snor, lange donkere haren, flitsende ogen achter een bril, fel prater. Schilderijen van hem langs de wanden. „Een typische Rotterdamse volksjongen,

die het gemaakt heeft, maar zijn proletarisch sentiment blijft behouden,” karakteriseerde een vriend hem enkele uren voor dit gesprek.

Je vindt het een voorwaarde om kunst te maken, het engagement?

Bouke IJlstra, opspringend: „Direct na de oorlog ging het alleen om de schoonheid. Vroeger was je met een schilderij bezig op een zolderkamer en hoe meer honger je had, hoe mooier het schilderij werd, zo was de stelregel. Daarom ben ik uit de Academie in Rotterdam gestapt, waar ik tien jaar had lesgegeven. De studenten werden nog teveel opgeleid tot het maken van mozaïeken en wand-schilderingen voor gebouwen, die een maskering moesten zijn voor het rotte stuk architectuur. De taak van de kunst is in mijn ogen veel aardiger.”

„De kunstenaar moet niet als een godswonder boven de maatschappij staan en mooie dingen maken, maar met de mensen meedenken in de vormproblemen van een straat bijvoorbeeld. In de wijken op een sociale manier bezig zijn. Die wijken leefbaar maken. Als je alleen les geeft in mozaïeken, maak je van de kunstenaar een rare vogel, die alleen komt aanvliegen om iets te versieren. Ik moet overigens toegeven, dat we al heel fijn met een groepje bezig waren in enkele oude wijken van Rotterdam.”

Waarom dan niet doorgaan?

IJlstra, aan zijn snor plukkend: „De studenten lieten het een beetje afweten. Die vonden het lekkerder warm in school te zitten dan in een krot tussen de mensen te wonen en steeds met hun problemen bezig te zijn met de bedoeling het leuker te maken. En ik kreeg op de academie ook niet voldoende lengte om mijn ideeën uit te werken.”

Dat is natuurlijk mooi gezegd, maar je staat zelf bekend als een van Neerlands commercieelste kunstenaars. Schitterend huis, niet onbemiddeld, tweede huis in Frankrijk... vanuit zo'n standpunt...

IJlstra bromt dan eerst onduidelijk iets over de wereld, die nu eenmaal toch niet wordt verbeterd, als hij als socialist op een houtje bijt (een doordachte stelling, die vele linkse rakkers in de

praktijk brengen, maar er liever niet openlijk over spreken). Hij herneemt evenwel direct het woord: „ik vind het allemaal best in overeenstemming met elkaar. Ik ben gek op een goed leven, wat ik trouwens iedereen gun. Ik wil heus niet zeggen: dat moet iedereen maar voor zichzelf bereiken, want grote groepen kunnen het niet waarmaken, omdat ze geen kansen hebben gekregen. Maar zo is het leven. Ik ben kunstenaar, maar ik wend me niet als een vreemde kip van allerlei zaken af. Ik ben in Rotterdam lid van de Round Table, dat vinden sommigen een oer-snobistische instelling, maar ik vind het leuk. Je komt er niet onderuit, je zit in een kapitalistische maatschappij van vraag en aanbod. Dat je daarin een volstrekt eigen leven kan leiden is een utopie. Je wordt geleefd. Je moet wel meedoen. Wie zou ik trouwens helpen, als ik minder zou verdienen?”

Je bent erg zakelijk?
IJlstra prompt: „Zeer zakelijk, enorm zakelijk. Ik vind het lekker om veel poen te verdienen. Dat vind ik geen schande. Kijk, het imago van de kunstenaar wordt warm gehouden met zinnen als: hij is onzakelijk. Dat wordt bewust in leven gehouden om goedkoop aan kunst te komen. Nou, daar doe ik niet aan mee. Ze betalen maar voor mijn werk. Ik koop mijn rust door veel geld te vragen. Nou heb ik de tijd om af en toe eens na te denken. Maar ik vind wel dat er een betere inkomensverdeling moet komen. Er mag van mijn poen best wat af ten bate van kunstenaars, die het slechter hebben — Ik vraag veel poen, ja, maar ik maak graag dingen ten behoeve van de mensen, die in deze maatschappij onderliggen. Je moet het zo zien: die grote mechanismen van deze tijd — en dat is niet God, maar de Shell — daar kan ik niet tegen op. Ik ben er tegen, maar je komt er niet onderuit, niemand. Nou, die ga ik ook nog niet eens heel goedkoop werk leveren, waardoor ik 24 uur per dag bezig moet zijn om me karig in leven te houden.”

Je werk. Eerst graficus (etsen), nogal commercieel, daarna geëngageerde dingen, o.a. jarenlang schilderijen en projecten met de woningbouw als thema?

IJlstra: „Daar ben ik nog heel erg mee bezig. Als je een nieuwbouwwijk ziet denk je, jezus, hoe kan dat? Die arbeiderslaappakhuizen. Dat kan ja, omdat alles louter economisch wordt aangepakt. Die architecten kunnen wel beter, maar de economie... En het erge vond ik, dat die dingen worden gebouwd door pensioenfondsen en zo, sociale instellingen, maar alleen maar geïnteresseerd in het rendement van het kapitaal. Ja, eigenlijk worden met ons eigen geld dingen gebouwd, die wij zelf slecht vinden. We worden in de boot genomen.”

Daar zie jij een taak voor een kunstenaar?

IJlstra: „En of, **DIE MOETEN MET ALLE SOORTEN VAN VORMGEVING MEE GAAN DRAAIEN.**

Architecten, gebruikers en kunstenaars moeten samen bezig zijn om van zo'n wijk iets moois te maken. Dan maar minder rendement voor het pensioenfonds. Zo zie ik de kunst. Op de academie zitten ze vier jaar lang een blote man of in het gunstigste geval een blote vrouw te schilderen. Je moet dat wel leren, maar het moet allemaal ingepast worden in de maatschappelijke structuur.

Daaruit kan iets komen, waardoor het leven en wonen voor de mensen aantrekkelijker wordt. Jongen, daar draait het om,

dat begrip. Niet of ik een tientje meer of minder heb.” Je bent ijdel?

IJlstra: „Natuurlijk, zeer. En commercieel. En arrogant, ha, ha, ha. Tactisch ben ik misschien niet, maar dat kan me niet schelen. Als ik politicus was zou ik het misschien tactischer zeggen. Maar ik heb dan ook een hekel aan een commerciële, arrogante en ijdele politicus, ha, ha. Of een arrogante bankdirecteur.

Een commerciële bankrover vind ik weer te prijzen, of een ijdele vuilnisman, ha, ha. En ik voel me een zeer goed socialist.” Lachend fluit hij dan de Internationale...

RIEN ROBIJNS

attica blues

Vanaf het begin, nu zo'n tien jaar geleden, heeft de Amerikaanse zwarte avant-garde-jazz op een afschuwelijke manier tussen twee vuren gezeten. Aan de ene kant voelden de musici het als een levensbehoefte om zich muzikaal los te maken van de conventionele jazz en omgeremd met nieuwe esthetische mogelijkheden te experimenteren: revolutie in de muziek". Tegelijkertijd drong hun groeiende politieke inzicht hen in de richting van het „muziekmaken voor het (zwarte) volk", het bevorderen van de maatschappelijke bewustwording via de „new black music": „revolutie door de muziek". Maar hoe kun je een bevolking die dagelijks van alle kanten volgestopt wordt met de vercommercialiseerde produkten van de muziek-industrie, in hemelsnaam bereiken met baanbrekende muzikale experimenten, die zich slechts laten appreciëren door mensen die bereid zijn daar een hoop moeite en concentratie voor op te brengen?

Omstreeks '64-'65, toen de nieuwe jazz nog volop in opmars leek, was toch al het patroon ontstaan dat deze muziek later noodlottig zou worden. Albert Ayler, Cecil Taylor en Archie Shepp hadden weliswaar een zekere aanhang opgebouwd, maar die was voornamelijk te vinden in Europa en onder de progressieve blanke intellectuelen in Amerika. Zangeres Betty Carter, zelf bepaald geen fan van de nieuwe jazz, vatte de fatale situatie kernachtig samen in een interview dat ik zomer '68 met haar had: „99 procent van de mensen die avant-garde-jazzplaten kopen zijn blank. En ik weet dat die avant-garde-musici in Amerika niet met hun muziek de getto's in durven. Ik werkte een keer in Harlem, tegelijkertijd in het Apollo Theatre en in Wells. Cecil Taylor, die overigens een goede vriend van me is, kwam op een avond naar me luisteren, en toen we na afloop samen naar huis reden, vroeg hij me: „Hoe is het eigenlijk om in Harlem te werken?" „Cecil" zei ik. „Wat bedoel je met hoe is

het om in Harlem te werken. Harlem, that's you and me, dat zijn onze mensen!" Daaruit bleek volgens mij hoe hij over zijn muziek denkt. Hij is doodsbenaamd om daar te gaan werken." Een muzikant voor wie dat dilemma wel bijzonder knelde, was tenorsaxofonist Archie Shepp: componist, toneelschrijver, Marxist en één van de eersten die expliciet een politieke boodschap in zijn avant-garde-jazz verwerkte. Zijn activiteiten als orkestleider kunnen ruwweg worden ingedeeld in drie periodes. Vanaf '64 maakte hij eerst een reeks prachtige LP's voor het merk Impulse, waarop hij zijn muzikale experimenteerlust prachtig wist te combineren met zijn bewondering voor oudere jazzvormen, in het bijzonder het oeuvre van Duke Ellington.

Die platen, met hun esoterische odes aan zwarte helden als Malcolm X en W. E. B. Dubois, maakten op het blanke jazzpubliek grote indruk, maar veranderden helemaal niets aan het muzikale consumptiepatroon van de zwarte Amerikaanse bevolking: James Brown, de Supremes en de overige standaard-produkten van de Motown-fabriek, Otis Redding, Wilson Pickett en al die andere soul-sterren. Tot overmaat van ramp bleken de verkoopresultaten van Shepp's platen ook nog tegen te vallen, zodat de platenmaatschappij Impulse haar artiest na een jaar of vijf genadeloos aan de dijk zette.

(De „culturele taak" waarover de platenindustrie altijd zo hoog opgeeft en waarvoor ze best bereid heet te zijn af en toe verlies voor lief te nemen, strekt zich in Amerika net als in Europa uitsluitend uit tot de z.g. „serieuze" muziek — d.w.z. de westerse concertmuziek). Er volgde voor Shepp een Europees intermezzo, waarin hij voor een aantal Franse merken (o.a. BYG) in hoog tempo een haast onafzienbaar aantal langspeelplaten opnam. Die albums kenmerkten zich vaak door een nogal nonchalante opzet (veel nauwelijks voorbereide „blowing sessions", in scherp contrast tot Shepp's

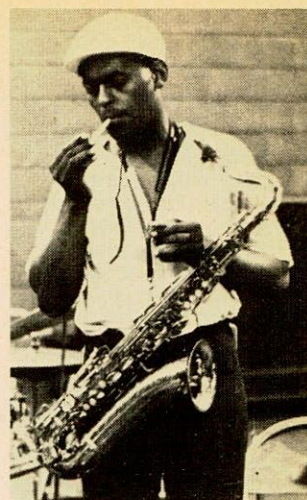
zeer zorgvuldig gecomponeerde Impulse-platen uit de vorige periode) en door een curieuze neiging om bij tijd en wijle terug te grijpen op uitgerekend de „hard bop", de enigszins stereotiepe muziek uit de jaren vijftig waartegen Shepp zich in het begin juist zo nadrukkelijk had afgezet.

Voorjaar '71 begon de laatste fase uit Shepp's carrière. Impulse nam hem weer in genade aan en hij mocht „Things have got to change" (Impulse AS-9212) opnemen, een LP waarop de eerste tekenen al hoorbaar waren van wat met Shepp's nieuwste album een onomstotelijk feit is geworden. Met „Attica Blues" (Impulse AS-9222), opgenomen januari '72, heeft Shepp zijn muzikale identiteit als jazzvernieuwer volledig opgegeven.

Het titelstuk (op tekst van Shepp's drummer Beaver Harris) is een ode aan de zwarte strijders in de Attica-gevangenis, die hun opstand zomer '71 in bloed gesmoord zagen. Een ander stuk is een „Blues for Brother George Jackson", de zwarte schrijver die ongeveer tegelijkertijd in de Californische San Quentin-gevangenis door een bewaker werd doodgeschoten.

De plaat bevat verder stukken, die de nagedachtenis eren van twee grote jazzmusici: Louis Armstrong en Charlie Parker. Daar tussendoor worden korte teksten gelezen door de (blanke) advocaat William Kunstler, die tijdens de Attica-opstand tevergeefs bemiddelde en die zijn grootste bekendheid kreeg als pleiter tijdens het befaamde proces tegen de „Chicago Seven". Met het politieke engagement is het, kortom, op deze plaat dik in orde.

De muziek daarentegen is teleurstellend. Shepp heeft kennelijk geredeneerd dat hij met zijn gecompliceerde avant-garde-jazz nooit de massa van de zwarte bevolking zal bereiken, en daarom nu gekozen voor een tegenovergestelde benadering: het imiteren van de zwarte popmuziek. Dat leidt tot vertolkingen die voor de veeleisende oren van de

het dilemma van de jazz avant-garde

jazzliefhebbers muzikaal volslagen oninteressant zijn, maar nog erger is dat sterk te betwijfelen valt of Shepp hiermee dan wel zal doorbreken naar de zwarte getto-bevolking.

In een interview in de Engelse Melody Maker beklaagt Shepp zich erover dat Impulse tot dusverre geweigerd heeft om het titelstuk van „Attica Blues" op single uit te brengen (noodzakelijke voorwaarde om de hit-parade te kunnen bereiken) en dat de maatschappij ook nauwelijks moeite doet om de LP te verkopen. Dat ziet er dus al somber uit.

Maar het meest trieste aspect van „Attica Blues" is nog veel fundamenteeler van aard: gemeten naar de maatstaven van de zwarte popmuziek kan Shepp's „revolutionaire" muziek niet in de schaduw staan van het werk van zulke „commerciële" artiesten als James Brown, Aretha Franklin en Nina Simone. Teksten als „Only when nature doesn't take its natural toll, am I worried with the human soul" (Attica Blues) verbleken eenvoudig bij de fabrieksmatige produkten van de soul-industrie; puur op winst gerichte hits als „Respect", „Young, gifted and black" en „I'm a soul man" zullen vermoedelijk onvergelijkkelijk veel meer bijdragen tot het zelfbewustzijn van zwart Amerika dan alle „politiek bewuste" opnamen van Archie Shepp.

BERT VUIJSJE